

నాల్సార్ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ లా నివేదిక: న్యాయమైన విచారణలపై

సుప్రీం కోర్టు న్యాయమూర్తి విక్రమ్ నాథ్ గారు దేశంలోని జైళ్లలో 70% మందికి పైగా నిర్బంధితులు (undertrials) ఉన్నారని, వారిలో చాలా మందికి ఉచిత న్యాయసహాయం హక్కు ఉన్న విషయం తెలియదని ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. ఈ విషయాన్ని హైదరాబాద్‌లోని నాల్సార్ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ లా రూపొందించిన న్యాయమైన విచారణలపై నివేదిక (Fair Trial Practices Report) వెల్లడించింది.

ఏమిటి ఇది?

ఫేర్ ట్రయల్ ప్రోగ్రామ్ (Fair Trial Programme – FTP) ను 2019లో హైదరాబాద్‌లోని నాల్సార్ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ లా తమ స్క్వేర్ సర్కిల్ క్లినిక్ (Square Circle Clinic) ద్వారా ప్రారంభించింది. ఈ కార్యక్రమం భారత జైళ్లలో ఉన్న నిర్బంధితులకు — ముఖ్యంగా సామాజికంగా వెనుకబడిన వర్గాల వారికి — న్యాయ ప్రతినిధిత్వం మరియు న్యాయ సహాయం అందిస్తుంది.

ప్రధాన ధోరణులు (2019–2024):

- న్యాయ ప్రతినిధిత్వం: 41.3% నిర్బంధితులకు ఎలాంటి న్యాయవాది కేటాయించబడలేదు. 51% మందికి పైగా తమ కేసుకు సంబంధించిన అవసరమైన పత్రాలు కూడా లేవు.
- సామాజిక-ఆర్థిక వెనుకబాటు: 68% నిర్బంధితులు తక్కువ వర్గాలు / వెనుకబడిన కులాలకు చెందినవారు. 80% మంది అవ్యవస్థీకృత రంగంలో పనిచేసేవారు.
- వికలాంగత మరియు నాజుకుదనం: 58% మంది ఆరోపణలు ఎదుర్కొంటున్నవారికి కనీసం ఒక వికలాంగత ఉన్నట్లు తేలింది.

- ఉచిత న్యాయసహాయం వినియోగం: రాజ్యాంగ మరియు చట్టపరమైన హక్కులు ఉన్నప్పటికీ, కేవలం 7.91% మాత్రమే లీగల్ ఎయిడ్ (Legal Aid) పొందారు.

- జామీను ఫలితాలు: ఈ ప్రోగ్రామ్ ద్వారా 1,834 జామీను పిటిషన్లు దాఖలు చేయబడి, 1,388 మంది విడుదలయ్యారు మరియు 777 కేసులు పరిష్కరించబడ్డాయి. ఇది వ్యవస్థీకృత న్యాయ సహాయం ఎంత ప్రభావవంతమో చూపిస్తుంది.

ఈ నివేదిక భారత న్యాయవ్యవస్థలోని అసమానతలను వెలుగులోకి తెచ్చి, న్యాయసేవలు అందరికీ సమానంగా అందించే అవసరాన్ని మరోసారి రుజువు చేస్తుంది.